

Vervangen van zeer zorgwekkende stoffen

Wanneer vervangen en
hoe dat te doen?

Handreiking voor het MKB

Document titel: Vervangen van zeer zorgwekkende stoffen.
Wanneer vervangen en hoe dat te doen?

Kenmerk document: MD-AF20130063

Status: versie 1.1 / Openbaar

0	Waarom deze handreiking?	1
0.1	Voor wie is deze handreiking?	1
0.2	Doel van deze handreiking	1
0.3	Waarom zeer zorgwekkende stoffen vervangen?	2
0.4	Hoe werkt deze handreiking?	4
0.5	Stroomschema: Stappen van de handreiking	5
1	Is deze handreiking voor u van toepassing?	6
	Stap 1: Bent u downstream gebruiker van gevaarlijke stoffen?	6
2	Herkennen van Zeer zorgwekkende stoffen	9
	Stap 2.1: Bepaal in welke producten zeer zorgwekkende stoffen zitten	9
	Stap 2.2: heeft u stoffen die u wilt vervangen?	12
3	Vervangen van zeer zorgwekkende stoffen	15
	Stap 3.1: Bepaal het eisenpakket voor alternatieven	15
	Stap 3.2: Voer een onderzoek uit naar alternatieven	15
	Stap 3.3: Vervanging door alternatieven	18

BIJLAGE 1 Woordenlijst

BIJLAGE 2 Overzicht gevaarsetiketten

BIJLAGE 3 Opbouw Veiligheidsinformatie (Vib)

BIJLAGE 4 Excel tabel overzicht zeer zorgwekkende stoffen

BIJLAGE 5 Autorisatieproces

BIJLAGE 6 Referentielijst

0 Waarom deze handreiking?

0.1 Voor wie is deze handreiking?

Deze handreiking is opgesteld voor bedrijven die gebruik maken van chemische stoffen in hun productieprocessen of die stoffen gebruiken in de producten die zij maken voor hun klanten. Let op, de handreiking is niet bedoeld voor producenten en importeurs van stoffen naar de EU.

0.2 Doel van deze handreiking

Deze handreiking, opgesteld door Royal HaskoningDHV in opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Milieu, helpt u bij het vervangen van zeer zorgwekkende stoffen (ZZS). REACH, maar ook andere wetgeving, confronteert u met nieuwe regels over gevaarlijke stoffen. Deze regels kunnen leiden tot een verbod of beperking op het gebruik van zeer zorgwekkende stoffen. Dit kan betekenen dat u bepaalde stoffen helemaal niet meer mag gebruiken of niet meer mag gebruiken op de manier waarop u dat gewend bent en dus op zoek gaat naar vervanging. Deze handreiking helpt u daarbij.

Kader 1: Belangrijkste stoffenwetgeving

De verplichtingen bij het gebruik van chemicaliën zijn afkomstig uit Europese wetgeving waarvan de CLP-verordening en de REACH-verordening, de belangrijkste zijn.

Europese verordeningen (direct van toepassing in Nederland):

REACH-verordening (Registratie, Evaluatie, Autorisatie en beperking van chemische stoffen) regelt het veilig gebruik van alle chemische stoffen en de vervanging van de zeer zorgwekkende stoffen. REACH vereist dat elke stof en alle toepassingen daarvan wordt geregistreerd. Fabrikanten van stoffen moeten hier voor een dossier indienen bij ECHA (het Europese agentschap dat over stoffen gaat en uitvoering geeft aan de REACH- en CLP-verordening). Hierdoor neemt de kennis van eigenschappen en toepassingen van alle stoffen in de EU enorm toe en komen de zeer zorgwekkende stoffen beter in beeld. Dat betekent dat meer stoffen als zorgwekkend aangemerkt kunnen worden en dus vervangen, verboden worden of onder zeer strenge voorwaarden toegestaan worden. Hiervoor kent REACH het instrument van autorisatie (een vergunningaanvraag). REACH bepaalt ook de inhoud van de veiligheidsinformatiebladen (Vib, in het Engels SDS), die alle gegevens bevatten voor de registratie van REACH.

De CLP-verordening (classification, labelling and packaging, in Nederland 'EU-GHS verordening') bepaalt de indeling van gevaarlijke stoffen en welke etikettering- en verpakkingseisen hiermee samenhangen.

Nederlandse Wetgeving:

Veel Nederlandse wetgeving gebruikt stoffeninformatie als uitgangspunt voor de eisen die de wetgeving stelt. Dit geldt voor de milieuwetgeving (bijv. Wet milieubeheer en het Activiteitenbesluit), Arbo-wet- en regelgeving, het Nederlandse Zeer zorgwekkende stoffenbeleid, de transportregelgeving en de technische richtlijnen voor opslag (o.a. PGS15). Al deze regels hebben als doelstelling de gezondheid van mensen (in deze situatie werknemers/ consumenten) en het milieu te beschermen tegen gevaarlijke effecten. Kennis over wat "veilige" dan wel "gevaarlijke" stoffen zijn voor mens of milieu zijn neemt enorm toe door de REACH registratie dossiers. Het indelingssysteem van CLP helpt daarbij om de stoffen in gevaarclassen in te delen. Op basis van de risico's kan dan een afweging gemaakt worden of iets "veilig" (in breedste zin van het woord) is en dus voor gebruik is toegestaan.

0.3 Waarom zeer zorgwekkende stoffen vervangen?

Gevaarlijke stoffen zijn chemische stoffen die één of meerdere eigenschappen hebben die al in relatief kleine hoeveelheden schade kunnen aanrichten aan de menselijke gezondheid of het milieu. Van de gevaarlijke stoffen vormen zeer zorgwekkende stoffen het grootste risico. Al in geringe concentratie kunnen deze stoffen leiden tot grote, onherstelbare of langdurige schade aan mens of milieu. Het zijn bewerkelijke en erg dure stoffen om mee te werken, omdat u maatregelen moet nemen om uw medewerkers, klanten en het milieu tegen de gevaren te beschermen. Deze stoffen zullen door de wetgeving beperkt worden in het gebruik. Daarom is het verstandig om op tijd te kijken naar mogelijke vervanging. Kader 2 geeft meer informatie over deze categorie van stoffen.

Figuur1: Schema stoffen, gevaarlijke stoffen en ZZS

Kader 2: Definitie zeer zorgwekkende stoffen (ZZS)

Artikel 57 van REACH geeft de definitie van zeer zorgwekkende stoffen.

Zeer zorgwekkende stoffen zijn stoffen met een van de volgende eigenschappen:

- *kankerverwekkend (C);*
- *mutageen (M): een stof die het DNA beschadigt en erfelijke veranderingen kan veroorzaken;*
- *reprotoxisch (R): een stof die giftig is voor de voortplanting;*
- *persistente, bioaccumulerend én toxisch (PBT); deze stoffen zijn gevaarlijk voor het milieu;*
- *zeer persistente én zeer bioaccumulerend (zPzB): deze stoffen zijn zeer gevaarlijk voor het milieu;*
- *stoffen met een (wetenschappelijk bewezen) vergelijkbare zorg; zoals hormoonverstorende stoffen.*

De zeer zorgwekkende stoffen werden voorheen ook wel Zeer ernstige Zorgstoffen, of prioritaire stoffen genoemd (zie ook <http://www.rivm.nl/rvs/>).

Niet alleen de gezondheids- en milieurisico's van de stoffen kan een reden zijn om te kijken of u zeer zorgwekkende stoffen kunt vervangen, de belangrijkste reden is voor u misschien wel het risico dat u de stof niet meer geleverd krijgt omdat deze verboden is. Door het toepassen van een minder gevaarlijk alternatief kunt u kosten besparen op beschermingsmaatregelen, zoals persoonlijke beschermingsmiddelen of technische voorzieningen. Uw bedrijf kan ook aanvullende redenen hebben om verder te gaan dan de regelgeving. Dit kan bijvoorbeeld zijn vanwege uw eigen duurzaamheidsvisie en -beleid, wetgeving buiten de EU of vragen van uw klanten.

Kader 3: Praktijkvoorbeeld Desso

Desso wil 's werelds marktleider zijn op het gebied van milieuvriendelijke vloerproducten die een voortreffelijke meerwaarde bieden qua design en functionaliteit en zo een bijdrage leveren aan de gezondheid en het welzijn van mensen.

“Het is ons streven om in 2020 al onze producten te ontwerpen volgens de Cradle to Cradle®-principes. Op die manier kunnen we ervoor zorgen dat onze producten gemaakt worden uit positief gedefinieerde¹ materialen die veilig zijn voor het bedoelde gebruik en die biologisch of technisch hergebruikt kunnen worden aan het einde van hun nuttige levensduur.”

Desso beoordeelt de materialen in samenwerking met EPEA (het instituut van Michael Braungart, een van de grondleggers van Cradle to Cradle®) op basis van de Cradle to Cradle® methode. Na van al het materiaal in de producten de ingrediënten te hebben beoordeeld, worden deze geoptimaliseerd door waar nodig voor vervanging te zorgen en door alleen aanvaardbare of optimale chemische ingrediënten of materialen te gebruiken naarmate die beschikbaar komen.

Een praktijkvoorbeeld is het uitfaseren van fluorpolymeer als vuilwerend middel. Deze stof bleek bioaccumulatief (zich ophopend, dus niet biologisch afbreekbaar) te zijn; een keuze die niet past binnen Desso's Cradle to Cradle® filosofie. Een ander voorbeeld is de tapijttegels die op maat worden gemaakt op een stansmachine. Om de stansmessen van deze machine schoon te maken werd er in het verleden een zeepoplossing gebruikt, die na beoordeling een aantal kankerverwekkende stoffen bleek te bevatten. Er is toen direct samen met de leverancier gezocht naar een oplossing die de functionaliteit voor Desso zou behouden zonder deze stoffen te bevatten. Het product is aangepast en bestaat nu uit positief gedefinieerde chemicaliën.

Een beoordeling volgens het Cradle to Cradle® principe zal voor veel MKB-bedrijven niet mogelijk zijn. Toch heeft Desso wel een aantal tips voor deze groep bedrijven:

1. Gebruik geen of wees zeer voorzichtig met gehalogeneerde koolwaterstoffen;
2. Vermijd daar waar mogelijk zware metalen;
3. Cradle to Cradle® heeft een 'Banned Lists of Chemicals' die al een idee kan geven.
([Banned list of Chemicals](#))

Belangrijk: het verschil tussen stoffen, mengsels en producten

In deze handreiking komen de begrippen 'stoffen', 'mengsels' en 'producten' veel voor. Het is belangrijk dat hierover geen onduidelijkheid bestaat. Daarom volgt hieronder een toelichting op hoe deze begrippen in deze handreiking gebruikt worden:

- Een 'stof' is binnen REACH en CLP een chemisch element en de verbindingen ervan. Het gaat om de vorm waarin het voorkomt in natuurlijke toestand of bij de vervaardiging ervan. Toevoegingen die nodig zijn voor het behoud van de stabiliteit en onzuiverheden horen hierbij. Oplosmiddelen die kunnen worden afgescheiden zonder dat de stabiliteit van de stof wordt aangetast of de samenstelling ervan wordt gewijzigd, horen hier niet bij;
- Een 'mengsel' bestaat volgens REACH en CLP uit twee of meer stoffen;
- Voor een 'product' bestaat binnen REACH en CLP geen definitie. In deze handreiking wordt een commercieel verhandelbare stof of mengsel (onder een eigen commerciële naam) bedoeld.

¹ Positief gedefinieerd = alle ingrediënten zijn geclassificeerd als Groen (optimaal) of Geel (aanvaardbaar) volgens de Cradle to Cradle®-beoordelingscriteria zoals beschreven in het Cradle to Cradle®-certificeringsprogramma versie 2.1.1. opgesteld door MBDC in september 2008, bijgewerkt in januari 2010.

0.4 Hoe werkt deze handreiking?

De handreiking bevat een doorlopende hoofdtekst. Als u deze tekst volgt krijgt u alle informatie die u nodig heeft. Daarnaast zijn er in de handreiking blauwe kaders opgenomen. Deze kaders geven u extra achtergrondinformatie. De woordenlijst in bijlage 1 geeft u uitleg over een aantal begrippen en afkortingen die in deze handreiking worden gebruikt.

De handreiking bevat 3 stappen (hoofdstuk 1 t/m 3):

- In stap 1 bepaalt u of de handreiking op u van toepassing is;
- Met stap 2 kunt u zeer zorgwekkende stoffen herkennen;
- Bij stap 3 gaat u op zoek naar alternatieven.

Alle stappen die in deze handreiking worden uitgelegd, zijn samengevat in het stroomschema in volgende paragraaf.

Meer informatie:

Als u na het lezen van deze handreiking nog vragen heeft, dan kunt u meer informatie vinden op de onderstaande websites.

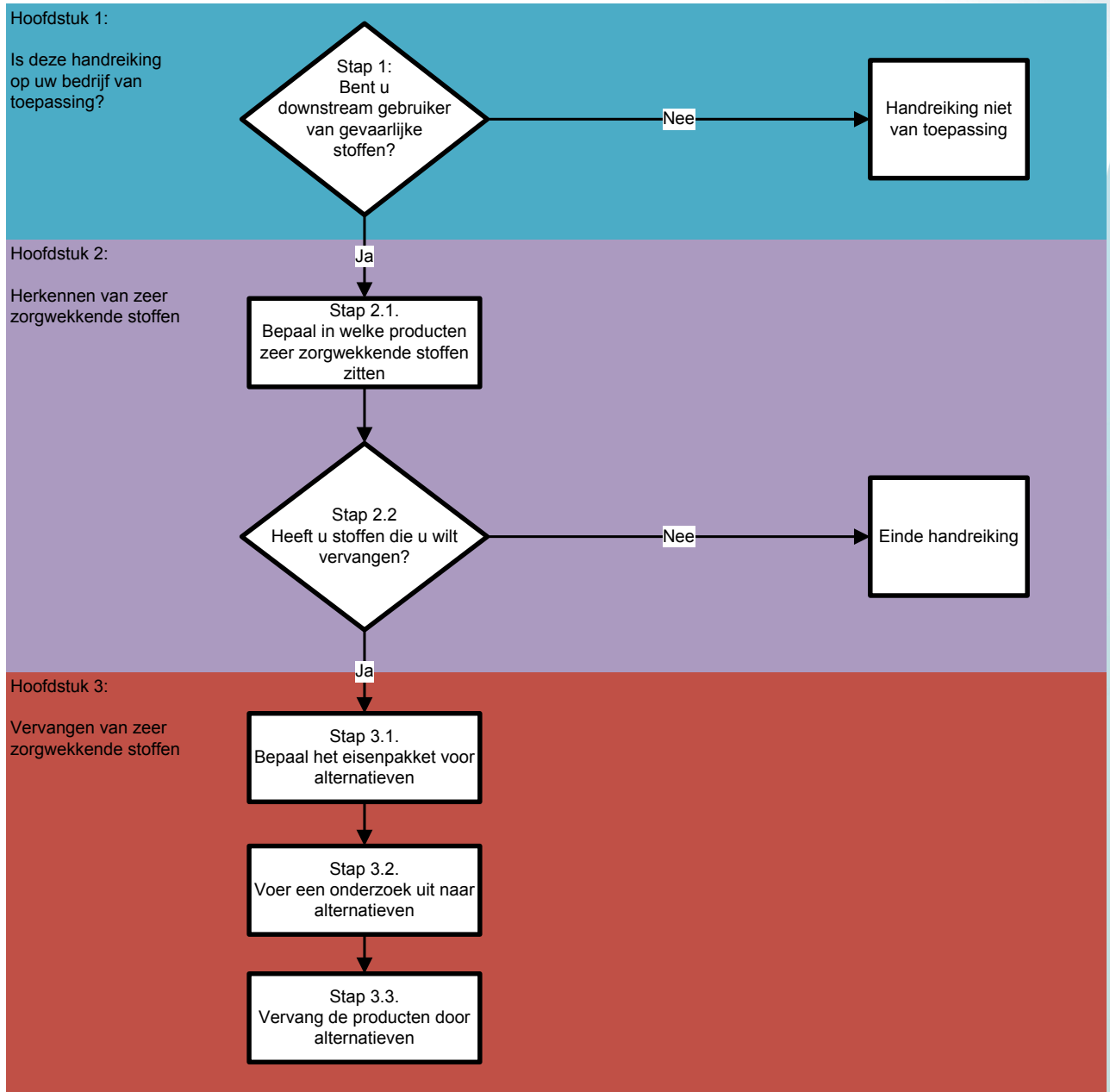
Voor informatie over de REACH verordening: www.reach-helpdesk.nl

Voor informatie over de EU-GHS/CLP verordening: www.ghs-helpdesk.nl

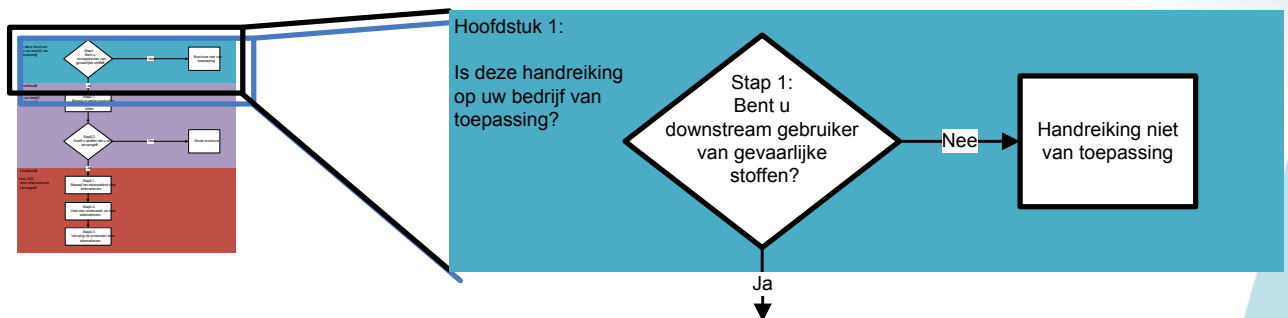
Voor informatie over risico's van stoffen: www.rivm.nl/rvs

U kunt natuurlijk ook contact opnemen met uw brancheorganisatie.

0.5 Stroomschema: Stappen van de handreiking

1 Is deze handreiking voor u van toepassing?

De eerste stap is bepalen of deze handreiking voor u van toepassing is. Daarvoor moet u eerst weten of u downstream gebruiker bent van gevaarlijke stoffen. Dit hoofdstuk helpt u met het beantwoorden van deze vraag. Als u deze vraag met 'ja' beantwoordt, kunt u door met de handreiking. Als het antwoord 'nee' is, dan bent u producent of importeur van stoffen en heeft u een registratieverplichting. U behoort niet tot de doelgroep van deze handreiking.

Stap 1: Bent u downstream gebruiker van gevaarlijke stoffen?

De REACH wetgeving onderscheidt in de toeleveringsketen van een stof vier rollen. Deze rollen zijn gekoppeld aan de activiteiten van bedrijven met stoffen (productie, import, gebruik en distributie van stoffen). De vier rollen zijn:

- Fabrikant;
- Importeur;
- Distributeur;
- Downstream gebruiker.

Let op: Een bedrijf kan meerdere rollen hebben. Een importeur kan ook de rol van distributeur hebben of een fabrikant kan ook een gebruiker van een stof zijn. Afhankelijk van de rol(len) heeft een bedrijf verschillende verplichtingen. Voor het bepalen van uw rol (of rollen) kunt u gebruik maken van de Rol Identificatie Tool, te vinden via de REACH helpdesk (www.reach-helpdesk.nl). Als hieruit volgt dat u downstream gebruiker bent, kunt u door met deze handreiking.

Meer informatie over de groep downstream gebruikers vindt u in kader 4.

Figuurnummer 2: schematische weergave stap 1

Kader 4: downstream gebruikers

De bedrijven die geen stoffen, importeren of distribueren, maar alleen gebruiken, worden downstream gebruikers genoemd.

De downstream gebruiker is te verdelen in de volgende vier type gebruikers:

Formuleerders

Bedrijven die stoffen of mengsels verwerken in andere mengsels, bijvoorbeeld producenten van verf, vernis, was- en reinigingsmiddelen, lijm, brandblusmiddelen/brandvertragers en cosmetische producten.

Professionele gebruikers

Bedrijven in de dienstverlening zoals reinigingsbedrijven, schildersbedrijven, stoffeerderijen, vleeswarenindustrie, verpleeg- en ziekenhuizen, op- en overslag bedrijven.

Industriële gebruikers

Industriële bedrijven die chemische stoffen en mengsels gebruiken zoals de houtindustrie, autofabricage, beeldscherm/elektronica productie en de land- en tuinbouwsector.

Producenten van voorwerpen

Bedrijven die voorwerpen maken waarbij chemische stoffen worden gebruikt in het productieproces of het eindproduct.

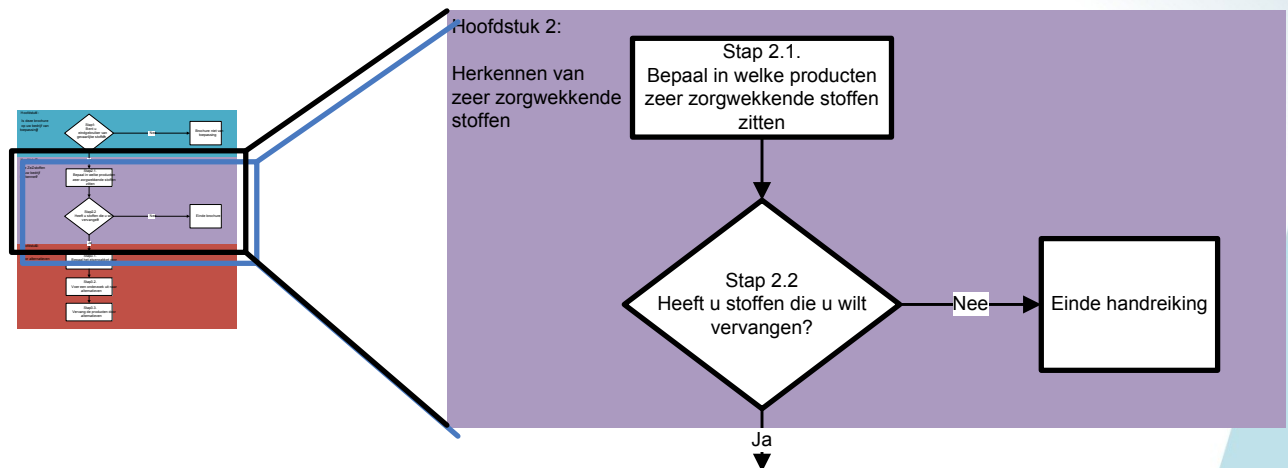
Stel vast welke stoffen u gebruikt en welke daarvan gevaarlijk zijn. Deze 1^e stap die u hier zet is schematisch weergegeven in figuur 2. Uw overzicht van gevaarlijke stoffen bevat de stoffen die in de oranje cirkel zitten. In stap 2 kijkt u daadwerkelijk of u stoffen heeft die in de rode cirkel zitten.

Voor het opstellen van een lijst van gevaarlijke stoffen kunt u gebruik maken van het gevaarspictogram en het veiligheidsinformatieblad (Vib). Het veiligheidsinformatieblad is het brondocument waarin de volledige gevaarsinformatie van een product / gevaarlijke stof vermeldt staat (Bijlage 3 geeft hierover meer informatie). Meestal volstaat het verzamelen van alle producten met gevaarspictogrammen.

Tot 1 juni 2017 zijn er vanwege de overgangperiode in de CLP wetgeving twee soorten gevaarspictogrammen in omloop (zie bijlage 2). Dat betekent dat u de volgende pictogrammen tegen kunt komen:

- De oranje pictogrammen vanuit de oude wetgeving;
- Pictogrammen die ruitvormig zijn met een rode rand en een witte achtergrond (Europese wetgeving: CLP-verordening).

2 Herkennen van Zeer zorgwekkende stoffen

Het is van belang om een overzicht te hebben van de zeer zorgwekkende stoffen in uw bedrijf. Dit hoofdstuk helpt u op basis van beschikbare informatie de zeer zorgwekkende stoffen binnen uw bedrijf te herkennen. Deze methode helpt u snel inzicht te krijgen of u een zeer zorgwekkende stof in uw bedrijf gebruikt. Aanvullend kunt u voor elke stof op de website risico voor stoffen (link website risico voor stoffen) controleren of een stof zeer zorgwekkend is.

Stap 2.1: Bepaal in welke producten zeer zorgwekkende stoffen zitten

U richt zich op een beperkt aantal gevaarspictogrammen waardoor u niet alle stoffen en bestanddelen na hoeft te lopen. U kijkt alleen naar de producten waarmee u werkt. Neem de producten met de onderstaande gevaarspictogrammen op in een lijst. In bijlage 4 van deze handreiking is hiervoor een Excel-tabel opgenomen, die u ook los kunt downloaden van de site van REACH helpdesk (www.reach-helpdesk.nl).

Van deze producten verzamelt u de volgende gegevens:

- Productnaam (onderdeel 1.1 van het veiligheidsinformatieblad)
De (commerciële) productnaam is van belang voor de communicatie, zowel intern als met leveranciers;
- Leverancier(s) (onderdeel 1.3 van het veiligheidsinformatieblad)
De naam van de leverancier is van belang om tijdens het zoeken naar alternatieven ook uw huidige leverancier om informatie te vragen. Mogelijk heeft hij al een alternatief product voor u;
- Gevaarsclassificatie van de stof of het product (onderdeel 2.1 van veiligheidsinformatieblad of H-zinnen en het pictogram van onderdeel 2.2 van en onderdeel 2.3 (andere gevaren);
- Stofnamen van de individuele gevaarlijke bestanddelen (onderdeel 3 van het veiligheidsinformatieblad) die alleen bovengenoemde pictogrammen hebben. Het gaat dus om de stof in het product of mengsel die bepalend is voor de classificatie van het geheel;
- De gevaarsclassificatie en H-zinnen van deze bestanddelen;

- CAS-nummer en/of EG-nummer van deze bestanddelen (onderdeel 1.1 van veiligheidsinformatieblad). Aangezien voor stoffen vaak verschillende stofnamen (synoniemen) in omloop zijn is het vermelden van het CAS- en/of EG-nummer belangrijk. Dit zijn namelijk unieke nummers om de betreffende stoffen op te zoeken.

Let op: de hierboven beschreven inventarisatie zal niet alle stoffen herkennen die aan de ZZS-criteria voldoen. Zo vallen de genoemde stoffen met "gelijkwaardige" zorg (zie kader 5, criterium 6) hier niet onder. Ook bestaat er een risico dat u stoffen mist die in zeer lage concentraties in producten aanwezig zijn. Als u 100% zekerheid wilt, moet u de uitgebreide inventarisatie uitvoeren. Deze kost echter veel meer tijd omdat u niet op basis van de gevaarspictogrammen werkt, maar alle bestanddelen van al uw gevaarlijke stoffen en producten in kaart brengt. Bijlage 4 bevat de handleiding voor deze uitgebreide inventarisatie.

Figuurnummer 2: schematische weergave stap 2.1

Kader 5: Criteria voor zeer zorgwekkende stoffen	H-zin*	Gevaarspictogram
1. Kankerverwekkend categorie 1A of 1B (conform CLP-verordening)	H350	
2. Mutageen categorie 1A of 1B (conform CLP-verordening)	H340	
3. Reprotoxisch categorie 1A of 1B (conform CLP-verordening)	H360	
4. Persistent, Bioaccumulerend en toxisch (PBT) (conform REACH- bijlage XIII)	Diverse, o.a. H410, H411, H412, H413	Mogelijk:
5. Zeer persistent en zeer bioaccumulerend (zPzB) (conform REACH-bijlage XIII)	Diverse	Mogelijk:
6. Gelijkwaardige zorgstoffen: stoffen die niet onder bovenstaande criteria vallen, terwijl er wetenschappelijke aanwijzingen zijn dat ze vergelijkbare gevolgen voor de menselijke gezondheid en het milieu kunnen hebben. Bijvoorbeeld hormoonverstorende stoffen en aquatische toxiciteit.	Diverse	Mogelijk:

* H(azard)-zin: is de code die vanuit de CLP wordt gebruikt om een gevaarsaspect aan te duiden.

Stap 2.2: heeft u stoffen die u wilt vervangen?

Met het overzicht van de zeer zorgwekkende stoffen uit de inventarisatie kunt u in deze stap met behulp van de onderstaande criteria vaststellen in hoeverre de zeer zorgwekkende stoffen verboden zijn, gaan worden of onder strikte voorwaarden voor beperkte toepassingen gebruikt mogen worden. De hieronder genoemde criteria zijn onder andere afgeleid van het autorisatieproces van REACH. Een uitgebreide toelichting op dit proces is te vinden in bijlage 5.

Er zijn vijf criteria:

1. De stof staat al op de lijst met beperkingen (REACH, Bijlage XVII);
2. De stof staat op de autorisatielijst om op termijn verboden te worden (REACH, Bijlage XIV);
3. De stof staat op de kandidatenlijst van REACH;
4. Er is een intentie om de stof op een van de bovengenoemde lijsten te plaatsen;
5. Door de eigenschappen kan de stof op een van de genoemde lijsten terechtkomen.

De criteria zijn in volgorde van prioriteit: voldoet de stof aan criterium 1 dan moet u direct actie ondernemen, voldoet de stof aan een van de onder criterium 3, 4 of 5 genoemde eigenschappen dan heeft u meer tijd. In de volgende paragrafen worden de criteria verder toegelicht.

Criterium 1: De stof staat al op de lijst met beperkingen (REACH, Bijlage XVII)

Bijlage XVII van REACH is een lijst met stoffen met beperkingen. Op deze lijst staan stoffen, waarvoor beperkende maatregelen gelden of waarvan de productie, het in de handel brengen of het gebruik ervan volledig verboden is. De beperkingen gelden voor heel Europa en zijn algemeen van toepassing. Deze lijst is vinden op de website van ECHA ([link lijst met beperkingen](#)).

Als uw stof op deze lijst staat, dan betekent dat u moet bekijken of uw toepassing voldoet aan de eisen die voor de stof zijn vastgelegd. Dit kan ook betekenen dat u direct aan de slag moet om deze stof te vervangen, bijvoorbeeld als uw gebruik van deze stof in het geheel niet meer mag plaatsvinden.

Criterium 2: De stof staat op de autorisatielijst om op termijn verboden te worden (REACH, Bijlage XIV)

Bijlage XIV van REACH bevat een lijst van stoffen die vanaf een bepaalde datum verboden zijn tenzij voor een bepaald gebruik autorisatie is verleend. De gebruiker, fabrikant of importeur van de stof mag een stof niet voor een specifieke toepassing in de handel brengen of zelf gebruiken tenzij hij daarvoor toestemming (autorisatie) heeft gekregen. Voor het verkrijgen van deze autorisatie moet hij een aanvraag indienen (met een autorisatie verzoek) voor de daarvoor in Bijlage XIV vastgestelde datum. Is de datum verstreken dan is alle gebruik verboden. In dat geval moet de leverancier dat in het veiligheidsinformatieblad (rubriek 15.1) vermelden. Op het etiket moet de leverancier het autorisatienummer vermelden. Voor u als downstream gebruiker betekent dit dat er een risico is dat uw leverancier de vergunning niet krijgt en daardoor op een bepaald moment niet meer mag leveren.

Met behulp van het unieke EG-nummer of CAS-nummer van de stof, kunt u bepalen of uw stof op de lijst voorkomt. De autorisatielijst vindt u op de website van ECHA ([link autorisatielijst](#)).

Criterium 3: De stof staat op de kandidatenlijst van REACH

Voordat stoffen opgenomen worden op de autorisatielijst, worden zij op een zogenoemde “kandidatenlijst” gezet. Als een stof op de kandidatenlijst geplaatst wordt, betekent dit dat daarna het proces gaat lopen voor opname van de stof op de autorisatielijst. Ook hier kunt u met behulp van het unieke EG-nummer of CAS-nummer van uw stof, bepalen of deze op de kandidatenlijst voorkomt. Deze lijst vindt u op de website van ECHA ([link kandidatenlijst](#)).

Alhoewel er geen zekerheid bestaat dat een stof die op de kandidatenlijst uiteindelijk ook op de autorisatielijst terechtkomt en de timing van plaatsing afhankelijk is van prioritering, dient u er rekening mee te houden dat dit gebeurt. Als één of meerdere van uw stoffen op deze lijst voorkomt, dan betekent dit dus dat u beter niet te lang kunt wachten met het doorlopen van stap 3. De stoffen komen op termijn mogelijk in aanmerking voor een verbod.

Criterium 4: Er is een intentie om de stof op een van de bovengenoemde lijsten te plaatsen

Elk EU land kan er voor kiezen om een bepaalde stof te nomineren voor de identificatie als zeer zorgwekkende stof, voor het voorstellen van geharmoniseerde indeling en etikettering of voor het voorstellen van beperkingen. Een lidstaat maakt dan een zogenoemd ‘Bijlage XV of Bijlage VI dossier’ aan en dient deze in als een intentie om de stof op een lijst te plaatsen. Het overzicht van deze stoffen heet het register of intenties ‘Registry of intentions (ROI)’. Meer informatie over het ROI vindt u op de website van ECHA ([link Registry of intentions](#)). Dit hoeft niet direct te leiden tot een verbod, maar er is in ieder geval sprake van aandacht voor de stof, vanwege de zorgwekkende eigenschappen of risico’s. Voor de zeer zorgwekkende stoffen betekent een plaatsing op de ROI dus dat voor de stof een dossier wordt voorbereid om de stof binnen een jaar op de kandidatenlijst te plaatsen. U kunt voor deze stoffen stap 3 doorlopen, maar u kunt er ook voor kiezen om de stoffen in de gaten te houden totdat zij voldoen aan criterium 2.

Criterium 5: Door de eigenschappen kan de stof op een van de genoemde lijsten terechtkomen.

In kader 4 staan de gevaarscriteria (en H-zinnen) voor stoffen die de voorwaarden zijn om op bovengenoemde kandidatenlijst en autorisatielijst te komen. Deze criteria zijn afkomstig uit de CLP-verordening. Leveranciers van deze stoffen zijn verplicht om deze criteria toe te passen. Ze moeten de gevaarsindeling vermelden in het veiligheidsinformatieblad (rubriek 2). Daarnaast bevat de CLP ook een lijst met geharmoniseerde indeling van stoffen (bijlage VI). Deze classificatie moeten bedrijven verplicht overnemen. Een doorzoekbare versie van de lijst is te vinden via de website van ESIS ([link lijst ESIS](#)). Meer informatie over de classificatie van stoffen en mengsels kunt u vinden op de website van de GHS helpdesk.

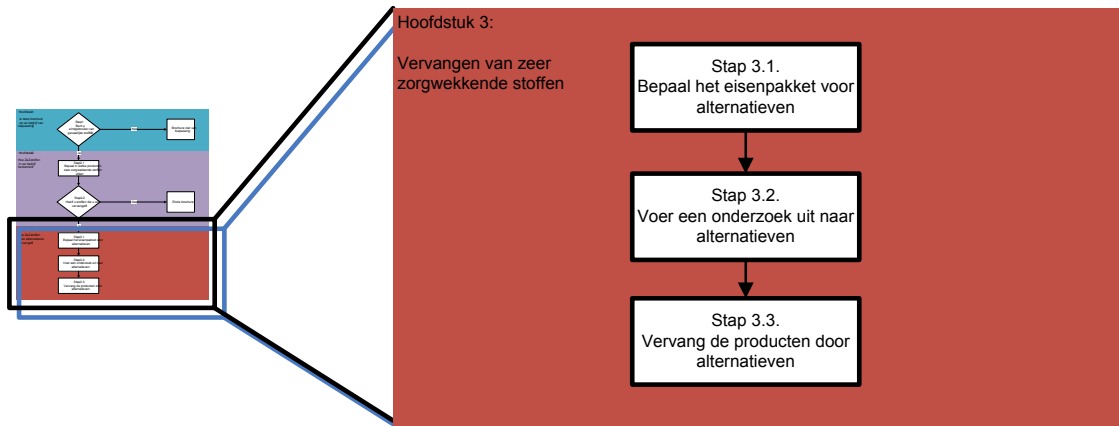
Als één of meerdere van deze stoffen voldoet aan de indeling uit kader 5, dan is het mogelijk dat deze stof in de toekomst op de kandidatenlijst voor autorisatie of autorisatielijst kan komen. De termijn waarbinnen dat kan gebeuren varieert. Het advies is om bij inkoop van nieuwe stoffen uit deze laatste categorie direct te kijken naar mogelijke alternatieven. Voor stoffen die u nu al gebruikt kunt u voor vervanging stap 3 doorlopen. U kunt er ook voor kiezen de stoffen in de gaten te houden totdat zij voldoen aan criterium 2.

Samenvatting: welke stoffen eerst?

De stoffen die al verboden zijn (deel van criterium 1) moet u direct vervangen, want deze stof mag al niet meer gebruikt worden. Voor stoffen die in Bijlage XIV staan (criterium 2) is de termijn waarop het verbod of vergunningplicht voor beperkt gebruik ingaat van belang. Voor die datum moet u uw stof hebben vervangen door een alternatieve stof of in het uiterste geval een vergunning hebben geregeld via de daartoe beschikbare procedure. Voor stoffen die voldoen aan criterium 3 en 4 (er is een intentie) en 5 (de eigenschappen van een stof) kunt u kiezen voor een proactieve (vervanging door alternatieven) of reactieve (in de gaten houden totdat zij voldoen aan criterium 3) aanpak.

Op basis van bovengenoemde criteria en uw eigen beleid, kunt u de stoffen selecteren die u wilt onderzoeken op vervanging. Ga door naar hoofdstuk 3, voor een uitleg over hoe u deze stoffen kunt vervangen.

3 Vervangen van zeer zorgwekkende stoffen

Stap 3.1: Bepaal het eisenpakket voor alternatieven

De eigenschappen waaraan een alternatief moet voldoen zijn:

- Functionele eisen: een alternatieve stof levert het liefst minimaal een gelijkwaardige of een betere prestatie dan de stof die vervangen wordt. Daarnaast moet het inzetbaar zijn in het bedrijfsproces;
- Wettelijke eisen: een alternatief product mag geen zeer zorgwekkende stof bevatten of een stof waarvoor verboden gelden (Bijlage XVII REACH).

Stap 3.2: Voer een onderzoek uit naar alternatieven

Na het bepalen van de eigenschappen, gaat u op zoek naar een alternatief. Hierbij kunt u in onderstaande volgorde de volgende bronnen raadplegen:

1. Benader uw huidige en/of alternatieve leveranciers van de betreffende stof;
2. Benader uw brancheorganisatie en/of collega-bedrijven;
3. Maak gebruik van publieke informatiebronnen (websites).

Logischerwijs spelen de kosten van een stof of product een belangrijke rol in uw keuze. Houdt u er echter rekening mee dat de kosten niet alleen bepaald worden door de aanschafprijs, maar ook voor een groot deel door de wijze van uw verwerkingsproces (bijvoorbeeld beheersmaatregelen) en de afvalfase.

1. Benaderen van leveranciers

Bij het benaderen van leveranciers kunt de volgende vragen stellen:

- Bent u op de hoogte van het feit dat een bepaald bestanddeel in uw product een zeer zorgwekkende stof is? Dit bestanddeel kan mogelijk op termijn worden verboden;
- Heeft u voor dit product een alternatief product dat minder gevaarlijk is (voor mens en milieu) en toegepast kan worden? Het moet een product zijn waarin geen bestanddelen aanwezig zijn, die voldoen aan de criteria in artikel 57 van REACH;
- Voldoet het alternatieve product aan het door ons opgestelde eisenpakket?
- Kan het alternatieve product op de dezelfde wijze als het originele product gebruikt worden?

Houdt u er rekening mee dat leveranciers een commercieel belang hebben bij de levering van hun product. U kunt er ook voor kiezen direct de volgende stap richting uw collega's of de brancheorganisatie te nemen.

2. Benaderen van brancheorganisatie en/of collega-bedrijven

Bij het benaderen van brancheorganisaties en/of collega-bedrijven kunt u vragen of zij u kunnen ondersteunen met het samenbrengen van bedrijven die met hetzelfde probleem zitten.

Hierbij kunt u de volgende vragen stellen aan de brancheorganisatie of uw collega-bedrijf:

- Heeft u 'best practices' of tips bij het zoeken naar alternatieve producten?
- Weet u of een bepaald product bij andere leden vervangen is, vanwege een (mogelijk) verbod?
- Zo ja, welke leveranciers zijn daarbij betrokken?
- Waar heeft u de technische kennis vandaan gehaald?
- Wat zijn uw ervaringen met de toepassing van het alternatieve product?
 - > Levert dit het gewenste resultaat?
 - > Zijn er bij het toepassen van het alternatieve product aanpassingen in de bedrijfsvoering nodig?

Kader 6: Praktijkvoorbeeld

Het was brancheorganisatie FME-CWM begin 2011 opgevallen dat chroomtrioxide (=chroomzuur) op de kandidatenlijst van REACH terecht was gekomen en op verzoek van Duitsland door ECHA genomineerd werd voor opname in Bijlage XIV. Omdat de stof veel wordt gebruikt door oppervlaktebehandelingsbedrijven, is contact gelegd met de brancheorganisaties VOM. De grondslag voor opname in de lijst op basis van Duits onderzoek is in het najaar van 2011 gezamenlijk aangevochten bij ECHA. Het jaar 2011 is benut om bedrijven bewust te maken van de grote kans dat chroomtrioxide werd opgenomen in Bijlage XIV. Als dat gebeurt, moeten bedrijven die met de stof willen blijven werken een autorisatie (=vergunning) aanvragen. Als de vergunning niet op tijd wordt aangevraagd en verleend moeten bedrijven stoppen met die activiteit. Om een autorisatieaanvraag succesvol in te kunnen dienen, moesten gebruikers van de stof samenwerken met hun chemicaliënleverancier. Samen moeten bedrijven in de keten een zogeheten Sociaal Economische Analyse (SEA) maken van het gecontroleerd gebruik van chroomtrioxide. Dit betekent dat concurrerende bedrijven moeten gaan samenwerken en de kosten moeten delen. Deze kosten bedragen al snel enkele honderdduizenden euro's maar kunnen oplopen tot meer dan een miljoen euro. De VOM en FME hebben daarom het initiatief genomen om een groep bedrijven te verzamelen die gezamenlijk bereid waren om dat consortium op te richten. Na enkele vergaderingen is besloten om het internationale Chroom consortium op te richten. De uitvoering is in handen van een advocatenkantoor in Brussel. Het consortium voert voor de deelnemers (tegen betaling) de SEA uit. Nadat FME en VOM hiermee hadden bereikt dat de Nederlandse bedrijven in ieder geval een mogelijkheid hadden om "in business" te blijven werd de aandacht opnieuw verlegd naar Brussel. Eind 2012 werd met steun van het ministerie van I&M bereikt dat er meer tijd kwam voor de bedrijven. De bedrijven kregen nu 35 in plaats van 18 maanden om aan de autorisatie eisen te voldoen.

3. Publieke informatiebronnen m.b.t. vervanging en veilig gebruik

Naast het vragen om informatie bij uw leveranciers, brancheorganisatie en collega-bedrijven kunt u publieke informatiebronnen raadplegen. Wees hierbij wel alert op welke organisatie de bron publiceert en of zij een specifiek belang hebben. Daarnaast is het belangrijk dat de informatie actueel is.

Er zijn, tot op heden, helaas geen websites die u een volledige pasklare oplossing aanbieden. De onderstaande informatiebronnen ondersteunen bij het vinden van praktijkvoorbeelden van vervanging van producten voor specifieke situaties, het vergelijken van gevaarseigenschappen en het vergelijken van de consequenties bij het gebruik op de werkvloer.

Websites met praktijkvoorbeelden

Als het gaat om het vervangen van zeer zorgwekkende stoffen biedt de website van Subsport veel nuttige informatie (www.subsport.eu/). Deze website maakt onderdeel uit van een EU-project om de vervanging van gevaarlijke stoffen te bevorderen. Bij het zoeken naar alternatieven kan gebruik gemaakt worden van de database met praktijkvoorbeelden die op deze website te raadplegen is ([link database praktijkvoorbeelden](#)). De praktijkvoorbeelden zijn per sector voor specifieke toepassingen beschreven en met zoekwoorden (zoals CAS-nummer) te doorzoeken.

Websites voor beoordeling van veilig gebruik

Onderstaande websites geven inzicht in de gezondheidsrisico's op de werkvloer en de noodzakelijke beheersmaatregelen die u moet nemen. Hierdoor kunt u alternatieven rangschikken op bijvoorbeeld kosten voor beheersmaatregelen en daarmee de zoektocht naar de meest geschikte vervanger vereenvoudigen.

Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid stelt een instrument beschikbaar om de blootstelling van stoffen kwantitatief te beoordelen. Dit instrument heet Stoffenmanager (www.stoffenmanager.nl). Hiermee is het mogelijk om de gezondheidsrisico's op de werkvloer te rangschikken, effectieve beheersmaatregelen te vinden en de blootstelling door inademing te schatten. Met het instrument en de gegevens van het huidige product en de alternatieven is het mogelijk om een vergelijking te maken van de effecten op de werkvloer.

Voor het doeltreffend beheersen van de blootstelling op de werkplek kunt u ook gebruik maken van Leidraad 'Veilig werken met chemische stoffen' van de Sociaal Economische Raad (SER) (www.veiligwerkenmetchemischestoffen.nl). Deze leidraad helpt bedrijven, door het beantwoorden van vragen, bij het vinden van bedrijfsspecifieke veilige grenswaarden of gevalideerde veilige werkwijzen. Deze leidraad bevat vragen in over zowel het huidige product en bedrijfsvoering als voor de alternatieven (product inclusief eventuele gewijzigde bedrijfsvoering). Door deze vragen te beantwoorden is het mogelijk om de consequenties (zoals beheersmaatregelen en bijhorende kosten) van de verschillende alternatieven te vergelijken.

Stap 3.3: Vervanging door alternatieven

Als de test een gewenst resultaat oplevert kunt u de daadwerkelijke vervanging plannen en uitvoeren. Het gebruik van een alternatief kan betekenen dat er meer zaken in uw bedrijf wijzigen. U kunt hierbij denken aan de volgende zaken:

- Eventuele aanpassingen aan het bedrijfsproces;
- Het moment waarop u stopt met het gebruik van de te vervangen stof;
- Het moment waarop u start met het alternatief;
- Eventuele training en informeren van werknemers;
- Communicatie: het is raadzaam om uw klanten te informeren over de toepassing van het nieuwe stof en eventuele consequenties voor het gebruik door uw klanten.

Nadat u de nieuwe stof enige tijd toepast (bijvoorbeeld na een half jaar) is het zinvol om de toepassing te evalueren. Levert de toepassing het gewenste resultaat, zoals waar u het product op had geselecteerd?

Geen alternatief

Als de test niet positief is of er totaal geen alternatieve stoffen gevonden zijn die überhaupt in aanmerking komen, heeft u een serieus probleem. Het is raadzaam contact op te nemen met uw brancheorganisatie, om anderen met het zelfde probleem te identificeren.

Dit scenario valt buiten deze handreiking, maar er zijn in principe 2 paden die u (samen met anderen) kunt gaan bewandelen:

- U gaat met collega bedrijven / brancheorganisatie contact zoeken met de leveranciers / producent van de stof om mogelijk een autorisatieaanvraag in te dienen;
- U gaat met collega bedrijven / brancheorganisatie en leveranciers een onderzoek en ontwikkeling traject financieren om een alternatief te ontwikkelen.

Kern van deze situatie is dat een autorisatieaanvraag of een ontwikkeltraject voor een alternatief erg complex en erg duur is. U kunt dit simpelweg niet alleen doen.

Disclaimer:

Deze handreiking is een handleiding voor het vervangen van zeer zorgwekkende stoffen. De handreiking is een algemene handleiding, er kan niet gegarandeerd worden dat deze handreiking alle uitzonderingsgevallen dekt. De informatie uit deze handreiking is door Royal HaskoningDHV in opdracht van het ministerie van IenM met de grootste zorg samengesteld. Royal HaskoningDHV kan niet verantwoordelijk worden gesteld voor eventuele fouten in de handreiking.

BIJLAGE 1 Woordenlijst

Begrip	Uitleg
Autorisatie	Autorisatie is het proces waarbij voor zeer zorgwekkende stoffen een verbod op een specifiek gebruik geldt. Dit verbod geldt niet als voor dat specifieke gebruik specifiek toestemming (=autorisatie) is verleend.
Autorisatielijst	Lijst van stoffen waarvoor binnen een bepaalde termijn het gebruik is verboden
CAS-nummer	Een uniek numeriek identificatienummer voor chemische stoffen. Deze nummering wordt wereldwijd gebruikt.
CLP	EU-verordening: Classification, Labelling and Packaging of chemicals and mixtures. Europese wetgeving die bepaalt wanneer een stof gevaarlijk is en in welke klasse deze valt. Let wel: alle stoffen en mengsels vallen onder de verordening.
CMR-stoffen	Stoffen die kankerverwekkend (C), Mutageen (beschadigt het DNA en kan erfelijke veranderingen veroorzaken)(M) of Reprotoxisch (giftig voor de voortplanting)(R) zijn.
ECHA	Het Europees chemisch agentschap gevestigd in Helsinki
EG-nummer	Een uniek Europees identificatienummer voor chemische stoffen. Het EG-nummer is in de plaats gekomen van het EINECS-nummer en het ELINCS-nummer dat vroeger werd gebruikt in Europa.
Gevaarlijke stoffen	Stoffen die door hun eigenschappen of de omstandigheden waaronder ze voorkomen gevaar, schade of ernstige hinder voor mens, dier of milieu kunnen veroorzaken. Dit wordt bepaald door de CLP-verordening.
Gevaarsclassificatie	Indeling van een stof in een bepaalde gevaarsklasse (nu volgens de CLP-verordening, in het verleden volgens de Wet milieugevaarlijke stoffen (Wms).
H-zin	Gevaarszin uit de CLP-verordening (H= Hazardous)
Kandidaatlijst	Lijst van stoffen die in de toekomst opgenomen kunnen worden op de autorisatielijst.
PBT	Persistent en bioaccumulerend toxisch
REACH	EU-verordening: Registration, Evaluation, Authorisation of chemicals
Restrictie	Restrictie (of beperking) is het proces waarbij de productie, het in de handel brengen of het gebruik van een stof is beperkt of volledig verboden. Een beperking kan van toepassing zijn op een stof als zodanig of op een stof in een mengsel of in een voorwerp, ook als daarvoor geen registratie is vereist. Een beperking kan ook van toepassing zijn op de invoer van bepaalde stoffen of voorwerpen.
R-zin	Gevaarszin uit de Wet milieugevaarlijke stoffen (R= Risk)
Veiligheidsinformatieblad (Vib)	Een document met informatie over de risico's en gevaren van een gevaarlijke stof en aanbevelingen voor het veilig gebruik ervan op het werk. De REACH-verordening bepaalt in de EU de regels met betrekking tot het Vib.
zPzB-stoffen	Stoffen die zeer persistent en zeer bioaccumulerend zijn. Deze stoffen zijn zeer gevaarlijk voor het milieu.
ZZS	Zeer zorgwekkende stof. Zie kader 2 voor een uitgebreide definitie

BIJLAGE 2 Overzicht gevaarsetiketten

Oud pictogram	Nieuw pictogram
 <p>Ontpofbaar</p>	 <p>Explosief</p>
 <p>Oxiderend</p>	 <p>Oxiderend</p>
 <p>(zeer)licht ontvlambaar</p>	 <p>Ontvlambaar</p>
 <p>Schadelijk</p>	 <p>Irriterend, sensibiliserend, schadelijk, gevaar voor de ozonlaag</p>
 <p>Bijtend</p>	 <p>Corrosief</p>

 <p>Giftig</p>	 <p>Giftig</p>
 <p>Milieugevaarlijk</p>	 <p>Gevaarlijk voor het aquatisch milieu</p>
	 <p>Gassen onder druk</p>
	 <p>Lange termijn gezondheidsgevaarlijk</p>

BIJLAGE 3 Opbouw Veiligheidsinformatie (Vib)

Naast de informatie op het gevaarsetiket, zijn de gevaarlijke eigenschappen specifiek toegelicht in het veiligheidsinformatieblad. Het veiligheidsinformatieblad is vergelijkbaar met een bijsluiter van medicijnen, het is het brondocument waarin de voor u relevante informatie beschreven moet zijn. Het biedt u meer informatie dan op het gevaarsetiket staat. Een veiligheidsinformatieblad (VIB) wordt in het Engels ook wel Safety Data Sheet (SDS). Daarnaast zijn er ook uitgebreide veiligheidsinformatiebladen. REACH noemt die Extended Safety Data Sheet (E-SDS). Uw leverancier moet het VIB in de Nederlandse taal aan u beschikbaar stellen. (op papier of digitaal). Dit is verplicht vanuit REACH (artikel 31). De verschillende Inspectiediensten (Inspectie van de Leefomgeving (voorheen VROM-Inspectie, Inspectie SZW (voormalige Arbeidsinspectie) en de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA) zien er op toe dat u deze VIB's in bezit heeft.

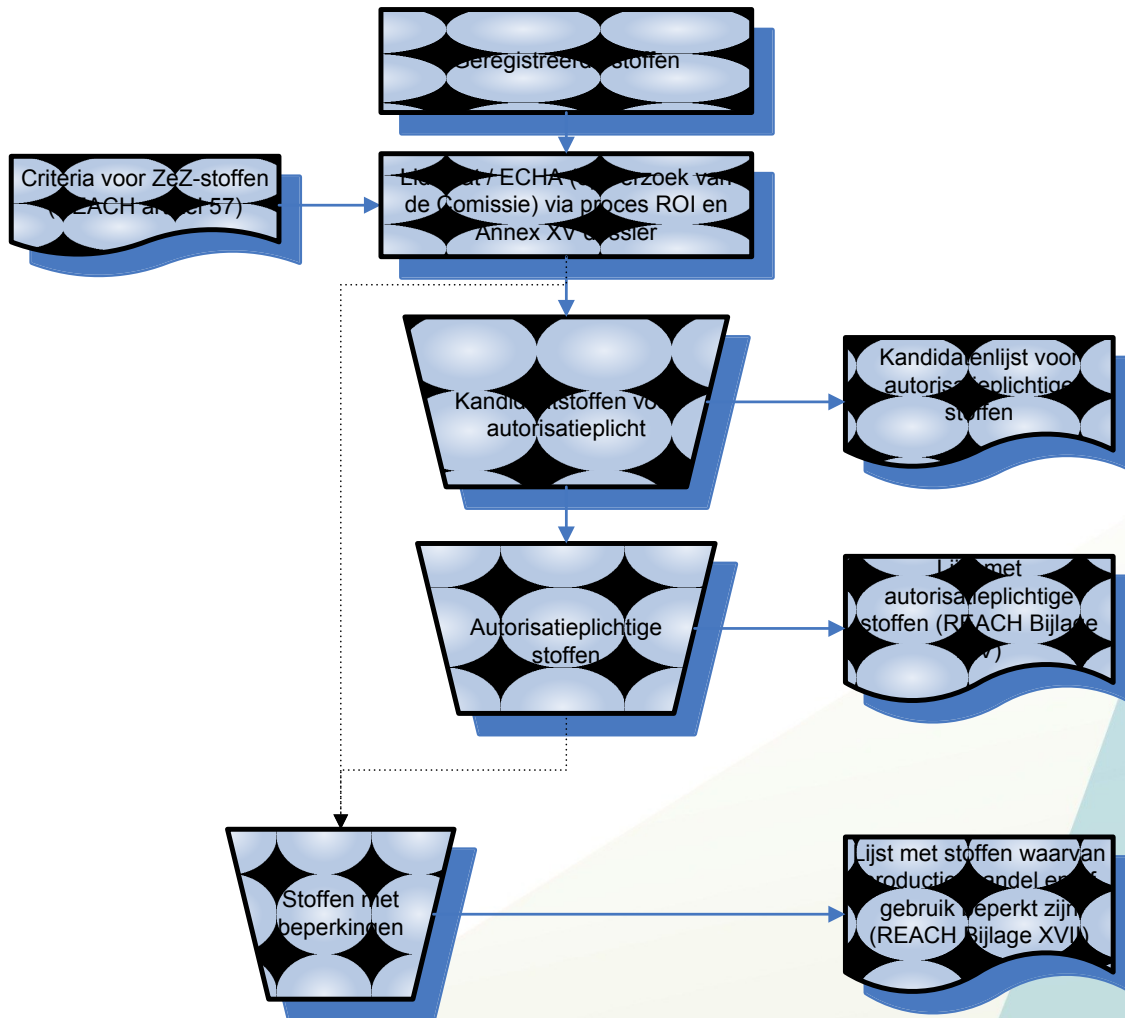
REACH, bijlage II schrijft voor hoe de inhoud van een veiligheidsinformatieblad eruit moet zien:

1. **Identificatie van de stof of het mengsel en van de vennootschap/onderneming** (incl. een telefoonnummer voor noodgevallen);
2. **Identificatie van de gevaren** (hier worden de risico's voor mens en milieu, en eventuele bijzondere gevaren, beschreven);
3. **Samenstelling en informatie over de bestanddelen** (dit om de ontvanger toe te laten de gevaren van de bestanddelen van het preparaat te kunnen identificeren. De gevaren van het preparaat zelf moeten onder rubriek 3 worden vermeld);
4. **Eerste hulpmaatregelen** (is onmiddellijke medische verzorging nodig; welke zijn de symptomen en nodige maatregelen bij blootstelling – inademing; contact met de huid; contact met de ogen; inslikken);
5. **Brandbestrijdingsmaatregelen** (geschikte/ongeschikte blusmiddelen; gevaarlijke ontledingsproducten; beschermingsmiddelen);
6. **Maatregelen bij accidenteel vrijkomen van de stof of het mengsel** (reinigingsmethoden; milieuvorzorgen; persoonlijke voorzorgen);
7. **Hanteren en opslag** (wat wel of niet doen om het product veilig te hanteren en op te slaan);
8. **Maatregelen ter beheersing van blootstelling/persoonlijke bescherming** (technische beheersmaatregelen; persoonlijke bescherming – algemeen/ademhalingswegen/handen/ogen/huid);
9. **Fysische en chemische eigenschappen** (vorm, geur, kleur; belangrijke gegevens zoals relatieve dichtheid; viscositeit; kookpunt; smeltpunt; vlampunt; ontvlambaarheid; zelfontbrandingstemperatuur; explosiegrenzen; relatieve dampdichtheid; dampspanning; oplosbaarheid in water ...);
10. **Stabiliteit en reactiviteit** (gevaarlijke ontledingsproducten; te vermijden omstandigheden; te vermijden stoffen);
11. **Toxicologische informatie** (acute en chronische toxiciteit; symptomen verbonden aan het gebruik);
12. **Ecologische informatie** (gedrag en effecten van de stof in lucht, water of bodem; persistentie en afbraak, bioaccumulatie ...);
13. **Instructies voor verwijdering** (incl. afvalverwerking);
14. **Informatie met betrekking tot het vervoer** (land/zee/lucht/spoor);
15. **Regelgeving** (Specifieke veiligheids, gezondheids- en milieu wet- en regelgeving voor de stof of het mengsels, informatie over de chemischeveiligheidsbeoordeling);
16. **Overige informatie** lijst van alle in de VIB genoemde R-zinnen; opleidingsadviezen; bronnen van de informatie enz.).

- CAS-nummer en/of EG-nummer van de gevaarlijke bestanddelen (onderdeel 1.1 van veiligheidsinformatieblad). Aangezien voor stoffen vaak verschillende stofnamen (synoniemen) in omloop zijn is het vermelden van het CAS- en/of EG-nummer belangrijk. Dit zijn namelijk unieke nummers om de betreffende stoffen op te zoeken;
- De stof staat op de lijst op de website risico voor stoffen van het RIVM (najaar 2013) waarin alle stoffen waarvan nu al zeker is dat dit zeer zorgwekkende stof zijn, zijn weergegeven ([link lijst ZZS](#)).
- Ga vervolgens door met stap 2.2 van de handreiking.

BIJLAGE 5 Autorisatieproces

In het onderstaande figuur is het proces van *autorisatie* weergegeven:

Als een stof voldoet aan een van de genoemde criteria voor zeer zorgwekkende stoffen kan een lidstaat of ECHA deze stof voorstellen voor de kandidatenlijst voor autorisatieplichtige stoffen. Dat begint met een ROI (Registry of Intention) en een Bijlage XV dossier. Opname op deze kandidaat lijst vindt plaats door ECHA. Het Europees Agentschap over chemische stoffen (ECHA) publiceert de kandidatenlijst op haar website ([link kandidatenlijst](#)). Minimaal tweemaal per jaar wordt deze lijst geactualiseerd. Vervolgens stelt ECHA, op basis van criteria in REACH (de hoeveelheid en het gebruik van de stof), een aantal stoffen om op te nemen op de lijst van autorisatieplichtige stoffen ([link autorisatielijst](#)). De Europese Commissie besluit uiteindelijk welke stoffen aanvullend in de autorisatielijst worden opgenomen. Dit is een lijst in Bijlage XIV van REACH (emmer 2 in figuur). Opname op deze lijst betekent een algemeen verbod op gebruik of in handel brengen van de stof tenzij vrijstelling (“autorisatie”) is verleend per gebruikstype en per fabrikant, importeur of gebruiker. Omdat dit een bijlage is van REACH vindt aanpassing plaats via een wettelijke wijziging (Europese Verordening of Regulation in het Engels).

Een nieuwe versie van Bijlage XIV (stoffen die op termijn worden verboden) van REACH wordt als een verordening gepubliceerd (o.a. op www.reach-helpdesk.nl).

Beperkingen

Stoffen die verboden zijn voor een bepaalde toepassing staan in Bijlage XVII van REACH. Dit kunnen stoffen zijn die al verboden waren voordat REACH van kracht was (bijvoorbeeld asbest), maar ook stoffen die daar door REACH op terecht zijn gekomen. Dit kan als een land direct besluit de stof via een ROI (en Bijlage XV dossier) voor te stellen voor beperking. Dit kan dan leiden tot een opname in de lijst van stoffen met beperkingen in Bijlage XVII van REACH. Een lidstaat kan hiertoe overgaan indien zij vindt (kan aantonen) dat aan de vervaardiging, het gebruik of het in de handel brengen van stoffen een onaanvaardbaar risico voor de gezondheid van de mens of voor het milieu is verbonden. Dit is een route waar minder gebruik van wordt gemaakt. De lijst in Bijlage XVII bevat alle stofverboden, o.a. degene die al van kracht waren voor REACH (voor 2007). Het toevoegen van een stof aan Bijlage XVII is ook een wijziging van de wet.

Doordat er door voortschrijdend onderzoek meer informatie over chemische stoffen beschikbaar komt kan de classificatie van stoffen veranderen, waardoor het aantal zeer zorgwekkende stoffen kan toenemen.

Wat betekent de plaatsing op de kandidatenlijst voor Bijlage XIV en op Bijlage XIV van REACH?

Als een stof geplaatst wordt in Bijlage XIV, betekent dit dat de stof enkel geproduceerd en gebruikt kan worden na autorisatie (specifieke toestemming) door de Europese Commissie. Deze autorisatie kan door fabrikanten, importeurs of downstream gebruikers worden aangevraagd. Als er aangetoond kan worden dat voor een specifiek gebruik geen sprake is van een noemenswaardig risico en er geen alternatieven zijn kan er autorisatie verleend worden. Als er toch sprake is van enig risico, kan de Europese Commissie een autorisatie verlenen als uit onderzoek blijkt dat de sociaal-economische voordelen van het gebruik van de stof zwaarder wegen dan de risico's. De aanvraag voor autorisatie is voor een MKB-onderneming te kostenintensief.

Als een stof op de kandidatenlijst geplaatst wordt betekent dit dat daarna het proces gaat lopen voor opname van de stof op de autorisatielijst. Hiervoor moet ECHA een ontwerpaanbeveling doen en publiceren. De ontwerpaanbeveling bevat onder meer de volgende informatie:

- Verbodsdatum vanaf wanneer het in de handel brengen en gebruiken van een stof verboden is, tenzij er een autorisatie is verleend of het gebruik is vrijgesteld van autorisatie;
- Uiterste aanvraagdatum waarop de aanvraag ontvangen moet zijn als de aanvrager na de verbodsdatum wil Doorgaan met het in de handel brengen of gebruiken van een stof;
- Beoordelingsperioden voor bepaalde gebruiken, indien van toepassing;
- Gebruiken die zijn vrijgesteld van de autorisatieplicht, indien van toepassing.

Degenen die opmerkingen over de ontwerpaanbevelingen willen indienen, kunnen dat doen binnen drie maanden na de publicatiedatum.

Daarnaast brengt opname op de kandidatenlijst ook wettelijke verplichtingen voor bedrijven die deze stof vervaardigen, importeren of gebruiken in voorwerpen. Deze verplichtingen hebben te maken met:

- Informatievoorziening in de toeleveringsketen: Direct na opname van een stof op de lijst moeten de leveranciers van voorwerpen waarin die stof in een concentratie van meer dan 0,1 gewichtsprocent (g/g) aanwezig is, voldoende informatie aan de afnemers verstrekken om een veilig gebruik van dat voorwerp mogelijk te maken. In dit geval wordt onder afnemers de industriële of professionele gebruikers en distributeurs verstaan, niet de consumenten;
- Consumenten kunnen dezelfde informatie opvragen. De leverancier moet die informatie binnen 45 dagen gratis verstrekken. Ten minste de naam van de desbetreffende stof moet worden meegedeeld;

- Kennisgeving van stoffen in voorwerpen: producenten en importeurs moeten ECHA informeren over de in hun voorwerpen aanwezige stoffen van de lijst, indien aan de volgende twee voorwaarden wordt voldaan:
 - > De stof is in een concentratie van meer dan 0.1 gewichtsprocent (g/g) in die voorwerpen aanwezig;
 - > De stof is in hoeveelheden van in totaal meer dan 1 ton per jaar in die voorwerpen aanwezig.
- Bedrijven moeten de informatie binnen zes maanden na het opnemen van de stof in de lijst meedelen.

Meer informatie over het autorisatieproces is te vinden op de website van ECHA ([link autorisatieproces](#)).

Meer informatie over het plaatsen van stoffen in bijlage XVII is te vinden op de website van ECHA ([link plaatsing bijlage XVII](#)).

BIJLAGE 6 Referentielijst

- CLP verordening (Verordening EG.nr. 1272/2008)
- REACH-verordening (Verordening EG.nr. 1907/2006)
- European Chemicals Agency (Europees agentschap voor chemicaliën): www.echa.eu
- Europees project voor de vervanging van chemicaliën: www.subsport.eu
- Institut für Arbeitsschutz der Deutschen Gesetzlichen Unfallversicherung (IFA), Kolommenmodel
- Stoffenmanager van Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid: <https://www.stoffenmanager.nl/>
- Sociaal Economische Raad (SER), Leidraad Veilig werken met chemische stoffen:
<http://www.veiligwerkenmetchemischestoffen.nl>
- RIVM, Criteria voor Zeer Zorgwekkende Stoffen, RIVM Briefrapport 601357004/2011
- Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Handboek Immissietoets, toetsing van lozingen op effecten voor het oppervlaktewater, 2011
- UBA, Guide on Sustainable Chemicals, 2011
- EMAS Easy methodiek (ideeën voor methodiek)
- Automotive Industry guideline on REACH (v3)